

ГЕНЕЗИС ТА СТАН ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

перспективи: методол. семінар, 22 листопада 2000 р.: зб. наук. праць. – К.: Знання, 2000. – Вип. 3. – С. 18.

2. Баб'як Ж.В. Організація соціально-виховного процесу у вищому навчальному закладі / Ж.В. Баб'як // Соціалізація особистості: Збірник наукових праць. – Том XVIII. – К.: Логос, 2002. – С. 123–134.

3. Буева Л.П. Культура и образование. Проблемы взаимодействия: материалы круглого стола: Культура, культурология и образование / Л.П. Буева // Вопросы философии. – 1997. – № 2. – С. 3–56.

4. Клименюк Н.В. Зміна життєвих пріоритетів у майбутніх соціальних працівників у процесі формування гуманних якостей // Теорія і практика управління соціальними системами / Цюкварталий

науково-практичний журнал. – Х: НТУ “ХПИ”, 2006. – №1. – С. 110–118.

5. Клименюк Н.В. Гуманізм – як система загальнолюдських цінностей (історичний аспект) // Наукові праці: Науково-методичний журнал. Педагогічні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ імені Петра Могили, 2006. – Т.46. – Вип. 33. – С. 104–108.

6. Пищулин Н.П. Методи маркетингової соціопсиходіагностики в освіті / Н.П. Пищулин, С.Н. Пищулин // Школьные технологии. – 2001. – № 5. – С. 175–180.

7. Соціальна педагогіка: підручник. – 4-е вид. виправ. та доп. / за ред. проф. А.Й. Капської. – К.: “Центр учбової літератури”, 2009. – 488 с.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2010

УДК 37.08.4+37.046.16“731”(О45)

Альона Маримонська, здобувач Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

ГЕНЕЗИС ТА СТАН ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті висвітлюються основні особливості генезису та стан дистанційного навчання в системі безперервної освіти в Україні. Показано взаємозалежність понять “дистанційна освіта” та “дистанційне навчання”.

Ключові слова: безперервна освіта, дистанційна освіта, дистанційне навчання.

В статті вивчаються основні особливості генезису та стан дистанційного навчання в системі безперервної освіти в Україні. Показано взаємозалежність понять “дистанційна освіта” та “дистанційне навчання”.

Ключевые слова: непрерывное образование, дистанционное образование, дистанционное обучение.

In this article the main characteristics of the genesis and the condition of distance education in the system of continuous education in Ukraine. The interdependence of the concepts of “distance education”, “distance learning” and “continuous education” is shown.

Key words: continuous educations, distance education, distance learning.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток технологій спонукає до змін практично в усіх галузях суспільства. Серед них і освітня галузь, яка останнім часом проходить непростий період трансформацій. Суспільство очікує реалізації нової концепції безперервної освіти, яка домінує у всіх педагогічних системах світу, оскільки сьогодні людина повинна постійно змінювати напрями, профілі спеціалізації, шукати нові робочі місця, на яких вона змогла б реалізувати свій потенціал, досягти життєвого успіху. Рівень освіти суттєво впливає на якість людини, але базові дані, які отримує людина в вищому навчальному закладі, діють тільки впродовж 10–15 років. Динамізм розвитку сучасного суспільства потребує перекваліфікації людини 7–10 разів упродовж життя [5]. У зв'язку з тим, що постійно змінюються потреби внутрішнього і зовнішнього міжнародного ринку знань, у різних педагогічних системах України та світу створюються нові

підходи в розвитку підтримки безперервної освіти – це дистанційне навчання, яке має величезний потенціал відповісти на такий суспільний виклик, надавши зручні механізми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світовому досвіді дистанційне навчання розглядається як найефективніший засіб забезпечення безперервної освіти, шлях до її демократизації, гуманізації та варіативності. Розвиток дистанційної освіти в Україні відбувається з урахуванням уже існуючих досягнень у цій галузі.

Значних зусиль до формування системи дистанційного навчання доклали вчені О. Кірсанов, Ч. Куписевич, І. Огородніков, І. Харламов, О. Пехота, Л. Романишина, П. Сікорський, Б. Шуневич, І. Лещенко та ін.

Вивченням концептуальних педагогічних положень про дистанційне навчання займалися О. Андреев, В. Кухаренко, В. Овсянніков, О. Соловйов та ін.

ГЕНЕЗИС ТА СТАН ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Мета статті – визначити особливості генезису та сучасного стану дистанційного навчання в системі безперервної освіти в Україні. Показати взаємозалежність понять “дистанційна освіта” та “дистанційне навчання”.

Виклад основного матеріалу. Одним з перспективних напрямів удосконалення системи освіти є впровадження дистанційного навчання. Сьогодні немає чітких розмежувань понять “дистанційна освіта” та “дистанційне навчання”.

Дистанційна освіта (ДО) – різновид освітньої системи, в якій використовуються переважно дистанційні технології навчання та організації освітнього процесу, або одна з форм отримання освіти, за якою опанування тим чи іншим її рівнем за тою чи іншою її спеціальністю (напрямом підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації) здійснюється в процесі дистанційного навчання. Серед факторів, які наприкінці ХХ століття спричинили появу сучасних форм дистанційної освіти, можна вказати на визначальні: глобалізація, підвищення динаміки соціально-економічного розвитку суспільства, поява нових потреб, тих хто навчаються, і розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, їх усебічне впровадження практично в усі сфери життєдіяльності людини, необхідність широкого застосування в освітній практиці як засобу навчання і предмета вивчення [4, 191].

Під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес передавання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання в спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [8].

Ми розглядаємо дистанційну освіту і дистанційне навчання як особливі організаційні форми, що співвідносяться між собою як загальне й окреме. Дистанційна освіта є новою формою організації освітнього простору, в якій знімаються обмеження, пов’язані з місцем і часом одержання освіти, пристосуванням до єдиних національних освітніх традицій та державних освітніх стандартів, за рахунок використання сучасних засобів комунікації і комп’ютерних технологій. Специфікою дистанційної освіти є самостійність і особиста відповідальність людини за вибір програми дистанційної освіти, терміни і якість її проходження. У межах дистанційної освіти дистанційне навчання виступає окремим фрагментом, особливою педагогічною технологією в організації освітнього простору, що

характеризується особливостями стратегії і тактики взаємодії того, хто навчається, з носіями і джерелами нових для нього знань. Розглядаючи сутність дистанційної освіти, ми відзначаємо, що її елементи певною мірою реалізуються в заочній формі та традиційному навчанні. Натомість у дистанційному навчанні, на відміну від заочної форми, немає жорсткого регламенту щодо часу проведення настановчих занять, міжсесійної роботи, екзаменаційно-залікової сесії, переліку та послідовності дисциплін, що запропоновані для вивчення, обмежень щодо використання засобів нових інформаційних технологій, контактного часу для спілкування з викладачами та ін. Дистанційне навчання орієнтовано на самостійну роботу студентів з інформаційними полями з різних банків знань, проектні роботи, тренінги та інші види діяльності з інформаційно-комп’ютерними технологіями, впровадження в навчальний процес таких моделей навчання, які передбачають проведення конференцій. Засобами дистанційного навчання виступають сучасні інформаційні телекомунікаційні технології, а саме: Інтернет, електронна пошта, телеконференції, чат тощо. Освітні тенденції і розвиток інформаційних технологій вимагають застосування в системах дистанційного навчання наступних характеристик і функцій: адаптивність і індивідуалізація; врахування попередніх знань та досвіду студентів; більш ефективне управління навчальним контентом з можливістю повторного використання, поступального розвитку і накопичення контенту та міждисциплінарних зв’язків; генерація навчального курсу; інтелектуалізація соціальних мереж для освіти; інтелектуалізація контролю знань [7].

Дистанційне навчання в Україні реалізується через систему дистанційного навчання (СДН), яка є частиною системи освіти України, з нормативно-правовою базою, організаційно оформленою структурою, кадровим, системотехнічним, матеріально-технічним та фінансовим забезпеченням, що реалізує дистанційне навчання на рівнях загальної середньої, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти, а також самоосвіти.

Розвиток дистанційної освіти в Україні розпочався значно пізніше, ніж у країнах Західної Європи і здійснювався за умов низького рівня інформатизації українського суспільства, незначної кількості оснащення комп’ютерною технікою шкіл України та відсутності спеціалізованих методик дистанційного навчання. Теоретичні, практичні та соціальні аспекти дистанційної освіти розроблені в нашій країні

ГЕНЕЗИС ТА СТАН ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

недостатньо. Кількість наукових організацій та вищих навчальних закладів України, які активно розробляють або використовують відповідні курси дистанційного навчання досить незначна.

Перші кроки до розвитку ДО в Україні були зроблені ще наприкінці 90-х років. З 1997 року в Україні регулярно проводяться Всеукраїнські конференції “Інтернет – технології в інформаційному просторі держави”. Спільною постановою Президії Національної Академії наук України і Колегії Міністерства освіти України в 1997 році було створено Асоціацію користувачів телекомунікаційною мережею закладів освіти і науки України з координуючим “Центром Європейської інтеграції” в Києві, який в подальшому отримав офіційну назву Українська науково-освітня телекомунікаційна мережа “УРАН”. У 1998 році науковці в Україні організують та проводять національну конференцію в Одесі, на якій відбулося підписання меморандуму про співробітництво між 27 ВНЗ України.

У лютому 1998 р. Верховна Рада приймає Закон України “Про національну програму інформатизації”, в якому формулюються задачі з інформатизації освіти та визначаються напрямки їх реалізації. З моменту прийняття цього Закону в системі освіти України відбувається ряд позитивних змін у галузі інформатизації та освоєння Internet [2].

У 2000 році Міністерство освіти та науки України затвердило “Концепцію розвитку дистанційної освіти в Україні”, яка передбачає створення в країні системи освіти, що забезпечує розширення кола споживачів освітніх послуг, реалізацію системи безперервної освіти “протягом всього життя” та індивідуалізацію навчання при масовості освіти.

Крім того, створення Українського центру дистанційної освіти на основі Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут” дало можливість проводити в Україні курси навчання для викладачів ВНЗ, розроблювачів дистанційних курсів і укладати договори з ВНЗ про співробітництво з метою координації створення системи дистанційної освіти в Україні.

Таким чином, згідно “Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні” від 20 грудня 2000 року, розвиток ДО в Україні пройшов два фундаментальні етапи становлення в перший етап розвитку вітчизняної дистанційної освіти протягом 2001 року відбулося:

- створення організаційної структури системи ДО;

- розробка правових основ і стандартів ДО;
- створення матеріально-технічної бази регіональних і локальних центрів ДО;
- створення первинного фонду дистанційних курсів і забезпечення їх експериментального впровадження;
- розробка засад фінансування системи ДО;
- реалізація пілотних проектів впровадження ДО.

На другому етапі розвитку дистанційної освіти в Україні протягом 2002 – 2003 рр. проходило:

- повномасштабне розгортання і впровадження дистанційної освіти як форми навчання, рівноцінної з очною, заочною та екстернатом;
- упровадження системи багатоканального фінансування юридичних і фізичних осіб системи ДО;
- розробка і впровадження системи пільг щодо використання комп’ютерних мереж і телекомунікаційної інфраструктури для складових системи ДО (юридичних і фізичних осіб);
- упровадження системи ліцензування, атестації та акредитації закладів ДО;
- інтеграція системи ДО України у світову систему [7].

Аналіз стану дистанційного навчання показує, що всі навчальні заклади, організації та установи, які впроваджують або використовують технології дистанційного навчання, наштовхуються на реальні труднощі, подолання яких потребує цільового фінансування, об’єднання зусиль цих закладів із зусиллями державних органів, координації спільних дій та нормативно-правового забезпечення, що сприятиме прискоренню цього процесу, а також зменшить інтелектуальні, матеріальні та фінансові витрати на впровадження і розвиток дистанційного навчання в цілому.

Для подальшого розвитку системи дистанційного навчання, а також забезпечення системності, комплексності та узгодженості дій у реформуванні освітньої системи, пов’язаних з дистанційним навчанням, необхідна державна підтримка, ефективне забезпечення якої може бути реалізоване шляхом виконання Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004 – 2006 рр., виконання якої дає змогу:

- розширити можливості громадян в одержанні безперервної освіти впродовж усього життя;
- збільшити кількість споживачів освітніх послуг будь-якого рівня незалежно від місця їх проживання;
- підвищити якість освітніх послуг шляхом залучення до підготовки та проведення дистанційного навчання висококваліфікованих викладачів, фахівців-практиків з різних галузей, у

ГЕНЕЗИС ТА СТАН ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

тому числі спеціалістів у сфері інформаційних та телекомунікаційних технологій;

- створити для громадян додаткові робочі місця за рахунок підвищення їх професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, в тому числі у сфері високих технологій дистанційного навчання;

- підвищити конкурентоспроможність вітчизняних навчальних закладів на українському та світовому ринку освітніх послуг за рахунок істотного підвищення рівня кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних кадрів, підвищення рівня комп'ютерного, програмного та телекомунікаційного оснащення навчальних закладів, створення, накопичення і постійного вдосконалення освітніх ресурсів, які використовуються в дистанційному навчанні;

- розв'язати окремі соціальні проблеми, зокрема забезпечити соціалізацію та психологічну підтримку засобами дистанційного навчання проблемних груп населення – громадян з особливими потребами, безробітних, військовослужбовців строкової служби, осіб, що знаходяться в місцях позбавлення волі тощо [9].

Характерною рисою сучасного етапу розвитку суспільства є проникнення інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери громадського життя. Основними завданнями сучасного етапу розвитку системи дистанційної освіти є:

- усвідомлення керівниками освіти, органами управління, професорсько-викладацьким складом і широкою педагогічною спільнотою доцільності, необхідності та можливості впровадження дистанційного навчання у вітчизняну освіту;

- створення національних, галузевих, регіональних місцевих підсистем дистанційної освіти і відповідних до них телекомунікаційних мереж з виходом до мережі Інтернет;

- розробка навчально-методичних комплексів дистанційного навчання та їх сертифікація;

- створення локальних телекомунікаційних мереж з виходом до Інтернет навчальних закладів і формування їх Web-сайтів дистанційного навчання;

- підготовка кадрів для дистанційного навчання;

- формування експериментальних навчальних груп та їх дистанційне навчання [1].

Організаційна структура системи дистанційної освіти України на даному етапі включає:

- Раду з питань моніторингу розвитку дистанційної освіти при Кабінеті Міністрів України;

- координаційну Раду Міністерства освіти і науки України з питань дистанційної освіти;

- Український центр дистанційної освіти;

- регіональні центри ДО у Харкові, Львові, Одесі, Донецьку, Дніпропетровську, Хмельницькому;

- локальні центри ДО;

- базові центри ДО за напрямками фахової підготовки;

- науково методичні комісії за напрямками діяльності системи ДО.

Разом з тим сучасний стан розвитку дистанційного навчання ще не відповідає вимогам суспільства, яке прагне стати рівноправним членом європейської та світової спільноти, де мільйони громадян задовольняють свої освітньо-інформаційні потреби через телекомунікаційні мережі, в тому числі через Інтернет.

Типова модель якісного використання систем дистанційного навчання передбачає: 1) підготовку конкретного навчального курсу в певній предметній області; 2) організацію доступу до матеріалів курсу; 3) організацію спілкування учасників навчального процесу; 4) проходження студентами точок контролю і завершення курсу іспитом. Натомість концепція безперервної освіти ставить свої специфічні вимоги до навчальних систем. Модель освітнього процесу за вимогами безперервного навчання на відміну від класичного дистанційного навчання міститиме такі етапи:

1) визначення освітніх потреб і цілей учня; 2) визначення вже наявних в учня знань та навичок, що відповідають цілям навчання; 3) побудова і адаптивна підтримка релевантного індивідуалізованого навчального процесу [10, 57].

Сучасне суспільство очікує реалізації нової концепції в навчанні "освіта впродовж усього життя". Стандартні університетські програми нездатні в повноті задовольнити перемінливі вимоги ринку праці. Інновації пронизують усі сфери життя, постійно змінюючи попит на різні професії і самі професії зокрема. Тому навчання не може завершитися після п'ятого року університету, воно має тривати і надалі. Технології дистанційної освіти мають величезний потенціал відповісти на такий суспільний виклик підтримки безперервного навчання. У світовому досвіді дистанційне навчання розглядається як найефективніший засіб забезпечення безперервної освіти.

Висновки. Як бачимо, за останні роки в системі освіти відбулись істотні зміни, що зумовлені всезростаючим і всебічним впливом науково-технічного прогресу на життєдіяльність суспільства. В основу системи дистанційної освіти покладено ідею переходу від концепції обмеженого фізичного переміщення студентів з країни в країну до концепції мобільних ідей, знань

ВПЛИВ БАТЬКІВСЬКОЇ СІМ'Ї НА ПОЗИЦІЇ МОЛОДІ НА ВІДНОШЕННЯ ДО ШЛЮБУ

і навчання з метою розподілу знань за допомогою обміну освітніми ресурсами. Виконання цього завдання забезпечується глобальним поширенням комунікаційних каналів, що відбилось у розвитку теорії і практики дистанційної освіти. На сьогодні, дистанційне навчання в Україні потребує подальшого розвитку, а також забезпечення системності, комплексності та узгодженості дій у реформуванні освітньої системи. Дистанційне навчання – найбільш важлива складова розвитку, бо є засобом, який забезпечує неперервність процесу навчання.

1. Закон України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки” // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – №12. – С. 102.

2. Закон України “Про національну програму інформатизації”: прийнятий 4 лютого 1998 р. № 74/98-ВР // Офіційний вісник України. – 1998. – № 10. – С. 5 – 14.

3. Гагарін О.О. Дослідження і аналіз методів та моделей інтелектуальних систем безперервного навчання / Гагарін О.О., Титенко С.В. // Наукові вісті НТУУ “КПІ”. – 2007. – № 6(56). – С. 37 – 48.

4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. Кремень В.Г. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

5. Клокар Н. Методологічні основи запровадження дистанційного навчання в системі підвищення кваліфікації / Н. Клокар // Шлях освіти. – 2007. – № 4. – С. 38 – 41.

6. Концепція державної програми розвитку освіти на 2006 – 2010 роки: розпорядження Кабміну України від 12 липня 2006 р. № 396-р // Вища школа. – 2006. – № 3. – С. 114 – 119.

7. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. – К., 2000. – 12 с.

8. Положення про дистанційне навчання : затверджено наказом Міністерства освіти і науки України №40 від 21.01.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ldo.lnpu.edu.ua/file.php/1/diff_docs/pol_dist_ob.htm

9. Програма розвитку системи дистанційного навчання на 2004 – 2006 роки: (Скорочено): затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 верес. 2003 р. № 1494 // Відкритий урок. – 2004. – № 1/2. – С. 32.

10. Титенко С.В. Комплекс моделей для побудови Web-системи безперервного навчання / С.В. Титенко / Наукові вісті НТУУ “КПІ”. – 2008. – № 5(61). – С. 57 – 66.

Стаття надійшла до редакції 23.03.2010

УДК 314.5:314.6

Марія Ярушак, аспірантка Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ВПЛИВ БАТЬКІВСЬКОЇ СІМ'Ї НА ПОЗИЦІЇ МОЛОДІ НА ВІДНОШЕННЯ ДО ШЛЮБУ

Сім'я – це природна основа суспільства. Тут формуються первинні цінності про шлюб, про взаємовідносини в молодого покоління. Високий рівень розлучень, особливо серед молодих сімей, підвищує цікавість до дослідження ставлення молоді до шлюбу й сім'ї. Багато чинників впливає на процес формування майбутнього сім'янина, але значне місце належить батьківській сім'ї.

Ключові слова: батьківська сім'я, шлюб, відповідальність.

Семья – это естественная основа общества. Здесь формируются первичные ценности о браке, о взаимоотношениях у молодого поколения. Высокий уровень разводов, особенно среди молодых семей, повысил любопытство до исследования отношения молодежи к браку и семье. Много факторов влияет на процесс формирования будущего семьянина, но значительное место принадлежит родительской семье.

Ключевые слова: родительская семья, брак, ответственность.

Family it is a natural basis of society. Primary values of marriage, mutual relations at the young generation are formed here. High divorce level, among young family, increases the interest to research the attitude of young people towards marriage and family. A lot of factors influence on the process of forming future family man, but a considerable place belong paternal family.

Key words: paternal family, marriage, responsibility.

Постановка проблеми. Суть шлюбу в тім, щоб приносити радість. Він має приносити щастя, робити життя жінки та чоловіка більш повним, цікавішим, так щоб ні один з партнерів не шкодував. Сім'я відкриває широкий простір для творчості. Вона результат зусиль і умінь двох людей, які її створили відчувши

потребу одне в одному. Та останнім часом спостерігається велика кількість розлучень, зокрема в молодих сім'ях. В умовах соціально-психологічного стресу молодь по суті не підготовлена ні морально, ні матеріально до створення сім'ї, не завжди бажає мати дітей. За статистичними даними, в Україні розпадається